

УДК 636.8

DOI <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2020.112.30>

ВІКОВІ ТА ПОРОДНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХВОРЮВАНОСТІ КІШОК НА НЕЗАРАЗНІ ХВОРОБИ В УМОВАХ М. ХЕРСОН

Соболь О.М. – к.с.-г.н., доцент,

доцент кафедри технології виробництва продукції тваринництва,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрно-економічний університет»

Об'єктом дослідження послужили 174 кішки, власники яких за період січня-червня 2019 р. звернулися за ветеринарною допомогою, зафіксовано 188 випадків захворювань. Найбільша кількість кішок (33,9%) належала до безпородних – саме ця група тварин найбільш розповсюджена як у Херсоні, так і в Україні. Серед породних кішок найбільш представленими були різновиди шотландської породи – скоттіш-фолд та скоттіш-страйт (14,94%), сіамська та орієнтальна (12,64%), сибірська та британська короткошерста (по 9,20%) та корніш-рекс (8,05%). Найбільш високий рівень захворюваності мали представники (1,29 випадків на 1 голову) персидської породи (1,27), різновиди шотландської (1,14–1,16) та британської короткошерстої порід (1,13 випадків на 1 голову).

Під час порівняння отриманих даних із літературними дослідженнями, проведеними в Республіці Білорусь, набагато меншу інцидентність мали новоутворення (в 2,2 рази), демодекоз (в 3,4 рази), запалення кон'юнктиви (в 1,6 рази), гастрити (в 1,5 рази). По деяких захворюваннях було відзначено перевищення, найбільшою мірою це характерно для такого захворювання, як природжений полікістоз нирок (у 12 разів). Також значно більші показники мали такі захворювання, як гінгівіт (у 4,7 рази) та екзема (у 4,9 рази).

Набагато більша інцидентність відзначена для таких захворювань, як новоутворення (у 2,2 рази), демодекоз (у 3,4 рази), запалення кон'юнктиви (у 1,6 рази), гастрит (в 1,5 рази), гінгівіт (у 4,7 рази) та екзема (в 4,9 рази), найбільшою мірою це характерно для такого захворювання, як полікістоз нирок (у 12 разів). До цього захворювання найменш схильними були безпородні та кішки сіамо-орієнтальної групи (рівень інцидентності 3,4–4,6%). Під час аналізу вікового розподілу захворюваності з'ясувалося, що більшість хворих кішок (66,7%) належали до вікової категорії 10 років і старше, хоча поодинокі випадки зустрічалися й у молодіших категоріях.

Ключові слова: кішки, породи, вік, незаразна захворюваність, інцидентність, полікістоз нирок.

Sobol O.M. Variability of morphometric indicators and fecundity of female Central Asian shepherd dogs of different breeding systems aviary cage and apartment keeping

The object of the study was 174 cats, the owners of which for the period January – June 2019 applied for veterinary care, 188 cases of diseases were recorded. The largest number of cats (33.9%) belonged to mongrel – this is the group of animals that is most common in both Kherson and Ukraine, among the pedigree cats the Scottish breed – Scottish fold and Scottish straight (14.94%) were the most represented., siamese-oriental cats (12.64%), Siberian and British Shorthair (9.20% each) and Cornish Rex (8.05%). Representatives of breeds had the highest incidence rates; representatives (1.29), Persian (1.27), Scottish breeds (1.14 – 1.16) and British shorthair (1.13 cases per head) had the highest incidence.

When comparing the obtained data with literature studies conducted in the Republic of Belarus, neoplasms (2.2 times), demodicosis (3.4 times), conjunctival inflammation (1.6 times), gastritis (1, 5 times) had much lower incidence. For some diseases, an excess was noted, to the greatest extent this is characteristic of a disease such as polycystic kidney disease in cats (12.0 times). Also, diseases such as gingivitis (4.7 times) and eczema (4.9 times) had significantly higher rates.

On the contrary, much higher incidence was noted for such diseases as neoplasms (2.2 times), demodicosis (3.4 times), conjunctival inflammation (1.6 times), gastritis (1.5 times), gingivitis (in 4.7 times) and eczema (4.9 times), this is most characteristic of a disease such as congenital polycystic kidney disease (12.0 times). Outbreeds and cats of the Siamo – oriental group were the least susceptible to this disease (incidence rate 3.4 – 4.6%). When analyzing the age distribution of morbidity, it turned out that most sick cats (66.7%) belonged to the age category of 10 years and older, although isolated cases were also found in the younger categories.

Key words: cats, breeds, age, non-communicable morbidity, incidence, polycystic kidney disease.

Постановка проблеми. Протягом останнього сторіччя кішки стали повноправними домашніми тваринами, для їх утримання в квартирних умовах винайдено сучасні наповнювачі, лежанки, кігтеточки та інші пристосування, саме вони забезпечили повноцінний перехід кішок у нову роль. Зараз на Землі живе близько 500 млн домашніх і бездомних кішок. Залежно від джерела класифікації існує від 39 до 70 порід домашньої кішки, що набагато менше, ніж для інших видів сільськогосподарських тварин. Так, наприклад, собак налічується близько 400 порід [1, с. 5–8].

Кішки є найпопулярнішими домашніми вихованцями у світі. За винятком Антарктиди вони зустрічаються на всіх континентах і більшості островів планети. Так, за інформацією PetSecure, у рейтингу топ-десяти країн із найбільшими популяціями котів Україна зайняла дев'яте місце, першими стали США із 74,1 млн. До топ-10 потрапили Китай (53 млн), РФ (17,8 млн), Бразилія (12,5 млн), Франція (11,5 млн), Німеччина (8,2 млн), Великобританія (8,0 млн), Італія (7,4 млн) і Японія (7,3 млн) [2].

Хоча за абсолютною кількістю кішок Україна займає дев'яте місце у світі, серед лідерів за кількістю котів на душу населення вона стала другою у світі після США (24 гол. кішок на 100 осіб, у нашій країні – 18 гол. кішок на 100 осіб). Більшість тварин в Україні утримуються в хороших умовах, але існує велика популяція бродячих тварин, що стає об'єктом критики з боку міжнародних організацій із захисту тварин. Окрім того, у країні є певні недоліки в законодавстві [3].

В Україні, як і в усьому світі, найчастіше заводять безпородних кішок, кількість яких перевищує 55% поголів'я [6]. Однак в останні три десятиліття все більше і більше громадян нашої країни здобувають породних тварин, ексклюзивних порід. На відміну від рейтингів основних фелінологічних регіонів в Україні перші три позиції займають представники двох різновидів шотландської породи – висловухої та прямоухої (разом близько 35,0%) [4].

Сучасні домашні кішки демонструють схильність до різноманітних незаразних захворювань, які призводять як до погіршення стану їхнього здоров'я та благополуччя, так і до передчасних летальних випадків, тому питання вивчення незаразної захворюваності, визначення найбільш небезпечних захворювань для певних регіонів є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема захворюваності кішок тісно пов'язана із забезпеченням їхнього тривалого і здорового життя, тривалість якого залежить від багатьох чинників. Багато що залежить від того, домашня кішка або бездомна, тривалість життя бездомних тварин зазвичай становить чотири-п'ять років, домашні живуть набагато довше. Бездомна (вулична кішка) піддається безлічі небезпек – від інфекційних захворювань до травм різного походження, крім того, умови життя залишають бажати кращого.

Із приводу впливу породи на тривалість життя кішок думки розходяться. Низка авторів указує, що існують породи кішок (переважно східні), у представників яких є більше шансів на прояв високої тривалості життя, наприклад сіамські, бірманські кішки, регамаффіни, менкс.

Фактор породи пов'язаний із тим, що у деяких порід є схильність до різних захворювань. Виведення породи – це результат селекції, і разом із необхідними якостями в генотипі кішки може визначатися схильність до захворювань.

Середня тривалість життя кішок становить 10–15 років, але за гарного догляду кішка може дожити і до 18–20 років. Згідно з Книгою рекордів Гіннеса, чемпіоном є кішка, яка прожила більше 38 років. Кастровані коти та стерилізовані кішки

в середньому живуть довше, що зумовлено зниженням ризику зараження потенційно небезпечними захворюваннями від партнерів по в'язках, розвитку хронічних і онкологічних захворювань, які значно скорочують тривалість її життя. Окрім захворювань, тривалість життя зменшують поганий догляд і годування, надмірна вага [5; 6].

Зараз усе частіше зустрічаються коти у віці 20–22 років і навіть 25 років, тобто тварини стали жити довше завдяки зростанню рівня життя у цілому. Змінилося і ставлення людини до тварин: сьогодні власники готові виходжувати кішок навіть у критичних ситуаціях, витрачаючи при цьому значні кошти.

На початку ХХ ст. більшість кішок не доживала до восьми років, а 15-річна кішка вважалася довгожителем, основною причиною передчасної смерті були травми, незаразна захворюваність практично не вивчалася.

У сучасних умовах більшість домашніх кішок помирає у віці 10 років і старше, проводяться різноманітні дослідження з їх захворюваності. Серед незаразних захворювань, які погіршують якість життя кішок і призводять до передчасної смертності, поширені шкірні захворювання і хвороби шкіри; сечокам'яна хвороба; захворювання очей, вух, печінки, серця, шлунка і кишечника [7].

Сучасна домашня кішка походить від нубійської степової та африканської кішок і зберегла деякі особливості, набуті нею від своїх предків. Так, життя у посушливих районах дало цим кішкам змогу виробити здатність до концентрації сечі, яку зберегли сучасні домашні кішки. Споживаючи вологі корми, кішки можуть узагалі не пити, споживання води збільшується у разі годівлі сухими кормами. Сеча кішок містить підвищену кількість солей і продуктів білкового обміну, її кисла реакція (рН) зумовлена харчуванням білковими кормами. Вуглеводи, що містяться в раціонах домашніх кішок, збільшують рівень рН, тобто відбувається залуження сечі [8].

Зміна умов утримання і раціонів годівлі кішок в сукупності з чинником спадковості можуть призводити до збою роботи цієї системи, і сьогодні понад 80% внутрішніх незаразних захворювань кішок доводиться на патологію сечовидільної системи, причому більшість запущених випадків закінчується летально.

Так, у дослідженнях захворюваності кішок С.А. Зяцькова, А.А. Можаровської було виявлено 26 різних захворювань. Серед них вісім виявилися спадковими, з яких три мали моногенний характер успадкування (мукополісахарідоз, гемофілія, вроджений полікістоз нирок) і п'ять – полігенні (грижа, вроджена кишкова непрохідність, вроджена гіпоплазія суглобів, сечокам'яна хвороба, новоутворення різного генезису) [9].

Найбільш часто зустрічалися такі спадкові захворювання, як пухлини і сечокам'яна хвороба, а найрідкіснішими – вроджена кишкова непрохідність, вроджена гіпоплазія суглобів, вроджений полікістоз нирок, мукополісахарідоз, гемофілія. У деяких кішок відзначено одночасно кілька патологій, у зв'язку з цим загальне число випадків захворювання було більше розміру взятої вибірки. Особливого контролю вимагає така група захворювань, як гельмінтози, оскільки кішка живе поруч із людиною і може служити джерелом його зараження гельмінтами. Гельмінтозів було виявлено 63 випадки (інцидентність 25,5%).

Захворювання кішок можуть мати певну порідну зумовленість. Наприклад, для кішок однієї з найпопулярніших світових порід – персидської характерна підвищена схильність до таких захворювань, як гінгівіт, застуда, гіпертрофічна кардіоміопатія, ідіопатичний дерматит. У них нерідко зустрічається полікістоз нирок, який може привести до ниркової недостатності (як правило, на 7–10-му році

життя). Це досить поширена хвороба: до половини всіх персів і частина довгошерстих кішок інших порід знаходяться в зоні ризику [10].

У дослідженнях Е.Г. Єпіфанової було виявлено, що нефропатії нірок кішок становили 22% від усіх захворювань незаразної етіології, із них 3,5% припадає на полікістоз нирок. За період проведення дослідження цей діагноз був поставлений у таких порід, як перська і шотландська висловуха, рідше – у породи ангорська і гібридів. Було виявлено, що частіше з діагнозом полікістоз нирок надходили кішки у віці від 10 до 16 років [11].

Постановка завдання. Виходячи з аналізу літературних даних, сучасні домашні кішки демонструють схильність до різноманітних незаразних захворювань, які призводять як до погіршення стану їх здоров'я та благополуччя, так і до передчасних летальних випадків, тому питання вивчення незаразної захворюваності, визначення найбільш небезпечних захворювань для певних регіонів є актуальними.

Для оцінки рівня незаразної захворюваності та визначення найбільш небезпечних незаразних захворювань нами було проведено статистичний аналіз захворюваності кішок у м. Херсон протягом періоду січня-червня 2019 р. Усього було оброблено дані по 174 тваринам, зафіксовано 188 випадків захворювань. Виходячи з мети досліджень, було поставлено такі завдання:

- провести моніторинг інцидентності незаразних захворювань кішок, виявити основні захворювання;
- проаналізувати особливості незаразної захворюваності кішок у зв'язку з їх породною належністю;
- виявити особливості породовікової структури кішок із діагнозом полікістозу нирок.

Об'єктом дослідження послужили 174 кішки, які належали приватним власникам м. Херсон. Кожній тварині було одноразово проведено комплексне обстеження, яке включало загальне дослідження клінічного статусу, загальний аналіз крові, біохімічне дослідження крові і сечі. Вік кішок коливався від чотирьох місяців до 19 років.

Наявність полікістозу нирок визначалася клінічно за ознаками хронічної ниркової недостатності (зниження апетиту, анорексія, блювота, анемія, поліурія, полідипсія, атаксія, хворобливість в області нирок під час мануальної пальпації) та змінами біохімічних показників ниркового профілю.

Зібрані дані оброблялися біометричними методами за допомогою програми Microsoft Excel 2010.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як було зазначено вище, за період січня-червня 2019 р. за ветеринарною допомогою звернулися власники 174 тварин, зафіксовано 188 випадків захворювань (табл. 1). Найбільша кількість кішок (33,9%) належала до безпородних – саме ця група тварин найбільш розповсюджена як у Херсоні, так і в Україні [12].

Серед породних кішок та їхніх фенотипів найбільш розповсюдженими були різновиди шотландської породи кішок (14,94%), сіамська та орієнтальна (12,64%), сибірська та британська короткошерста (по 9,20%) та корніш-рекс (8,05%), і саме представники останньої мали найвищий показник захворюваності (1,29 випадків на 1 голову). Доволі високі показники захворюваності мали представники персидської (1,27), шотландських порід (1,14–1,16) та британської короткошерстої породи (1,13 випадків на 1 голову).

Таблиця 1

**Характеристика незаразної захворюваності кішок
у зв'язку з породною належністю**

Порода або фенотип	Загальна кількість кішок,		Захворюваність, кількість випадків	
	гол.	%	всього	на 1 голову
Персидська	11	6,32	14	1,27
Скоттіш-фолд	19	10,92	22	1,16
Британська короткошерста	16	9,20	18	1,13
Корніш-рекс	14	8,05	18	1,29
Мейн-кун	8	4,60	8	1,00
Сибірська	16	9,20	16	1,00
Сіамська та орієнтальна	22	12,64	23	1,05
Бенгальська	2	1,15	2	1,00
Скоттіш-страйт	7	4,02	8	1,14
Безпородні	59	33,91	59	1,00
У цілому	174	100,00	188	1,08

Для визначення регіональних особливостей було проведено порівняння отриманих даних із результатами досліджень С.А. Зяцькова, А.А. Можаровської (табл. 2). У цих дослідженнях, які проводилися в умовах м. Гомель (Білорусь), найбільшу питому інцидентність мали такі захворювання: гельмінтози (25,5%), новоутворення (12,9%), запалення кон'юнктиви (11,7%) та алергії (11,3%). У наших дослідженнях, згідно з даними табл. 1, до цієї групи входили гельмінтози (26,06%), алергії (14,89%) та сечокам'яна хвороба (11,89%).

Таблиця 2

Характеристика інцидентності незаразних захворювань кішок

Хвороби	Інцидентність		
	абсолютна (гол.)	питома (%)	
		за даними С.А. Зяцькова, А.А. Можаровської	Фактично
Гельмінтози (helminthosis)	49	25,5	26,06
Алергії (allergies)	28	11,3	14,89
Сечокам'яна хвороба (urolithiasis)	21	5,6	11,17
Запалення кон'юнктиви (conjunctivitis)	14	11,7	7,45
Стоматит (stomatitis)	14	4,5	7,45
Новоутворення (neoplasmata)	11	12,9	5,85
Екзема (aeksema)	11	1,2	5,85
Отит середнього і внутрішнього вуха (otitis)	10	2,4	5,32
Полікістоз нирок (polycystosis renis)	9	0,4	4,79

Було відзначено набагато меншу інцидентність таких захворювань, як новоутворення (у 2,2 рази), демодекоз (у 3,4 рази), запалення кон'юнктиви (в 1,6 рази), гастрити (в 1,5 рази). По деяких захворюваннях відзначено перевищення даних С.А. Зятькова, А.А. Можаровської, найбільшою мірою це характерне для такого захворювання, як природжений полікістоз нирок (у 12 разів). Також більшу інцидентність мали такі захворювання, як гінгівіт (у 4,7 рази) та екзема (у 4,9 рази).

Натомість виявлено більшу інцидентність таких захворювань, як новоутворення (у 2,2 рази), демодекоз (у 3,4 рази), запалення кон'юнктиви (в 1,6 разів), гастрити (в 1,5 рази). По деяких захворюваннях було відзначено перевищення даних С.А. Зятькова, А.А. Можаровської, найбільшою мірою це характерне для такого захворювання, як природжений полікістоз нирок (у 12 разів). Також більшу інцидентність мали такі захворювання, як гінгівіт (у 4,7 рази) та екзема (у 4,9 рази).

Випадки полікістозу відзначено у кішок п'яти порід та безпородних (табл. 3). Найвищу інцидентність відзначено для кішок порід британська короткошерста (12,5%), шоттиш-фолд (10,5%) і перська (9,1%), що загалом збігається з літературними даними.

Таблиця 3

Характеристика інцидентності полікістозу нирок кішок у зв'язку з їх породною належністю

Порода	Загальна кількість кішок	Інцидентність	
		абсолютна (гол.)	абсолютна (гол.)
Персидська	11	1	9,09
Скоттш-фолд	19	2	10,53
Британська короткошерста	16	2	12,50
Корніш-рекс	14	1	7,14
Сіамська та орієнтальна	22	1	4,55
Безпородні	59	2	3,39
У цілому	141	9	6,38

Найменш схильними до цього захворювання були безпородні та кішки сіамо-орієнтальної групи (рівень інцидентності 3,4–4,6%). Під час аналізу вікового розподілу захворюваності з'ясувалося, що більшість хворих кішок (66,7%) належала до вікової категорії 10 років і старше, хоча поодинокі випадки зустрічалися й у молодших категоріях (табл. 4).

Ураховуючи те, що полікістоз нирок є, як правило, вродженою хворобою, на себе звертає та обставина, що його не було жодного разу визначено у тварин у віці до одного року.

Таблиця 4

**Характеристика інцидентності полікістозу нирок кішок
різних вікових категорій**

Вік	Загальна кількість	Інцидентність	
		абсолютна (гол.)	абсолютна (гол.)
До 1 року	9	0	0,00
1 – 3 роки	14	1	7,14
3 – 7 років	12	0	0,00
7 – 10 років	36	2	5,56
10 – 15 років	38	3	7,89
15 років і старші	32	3	9,38
Всього	141	9	6,38

Очікувано найвища інцидентність (9,4%) характерна для вікової категорії 15 років і старше

Висновки і пропозиції. Серед поголів'я кішок, які були представлені, найбільш розповсюдженими були такі популярні породи, як різновиди шотландської породи кішок (14,94%), сіамська та орієнтальна (12,64%), сибірська і британська короткошерста (по 9,20%) та корніш-рекс (8,05%). Найбільш високий рівень захворюваності мали представники порід (1,29 випадків на 1 голову) персидська (1,27), різновиди шотландської (1,14–1,16) та британської короткошерстої породи (1,13 випадків на 1 голову).

Під час порівняння отриманих даних із літературними дослідженнями (Білорусь) набагато меншу інцидентність мали новоутворення (у 2,2 рази), демодекоз (у 3,4 рази), запалення кон'юнктиви (в 1,6 рази), гастрити (в 1,5 рази). По деяких захворюваннях було відзначено перевищення даних білоруських дослідників, найбільшою мірою це характерно для такого захворювання, як природжений полікістоз нирок (у 12 разів). Також більшу інцидентність мали такі захворювання, як гінгівіт (у 4,7 рази) та екзема (у 4,9 рази).

Натомість набагато більшу інцидентність відзначено для таких захворювань, як новоутворення (у 2,2 рази), демодекоз (у 3,4 рази), запалення кон'юнктиви (в 1,6 разів), гастрити (в 1,5 рази), гінгівіт (у 4,7 рази) та екзема (у 4,9 рази), найбільшою мірою це характерно для такого захворювання, як природжений полікістоз нирок (у 12 разів). Найменш схильними до цього захворювання були безпородні та кішки сіамо-орієнтальної групи (рівень інцидентності 3,4–4,6%). Під час аналізу вікового розподілу захворюваності з'ясувалося, що більшість хворих кішок (66,7%) належала до вікової категорії 10 років і старше, хоча поодинокі випадки зустрічалися й у молодших категоріях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Мей Д. Все о породах кошек. Москва : Кристалл ООО, 2016. 128 с.
2. Worldwide Pet Ownership Statistics | Most Common Pets Around the World. *PetSecure*. URL : <https://www.petsecure.com.au/pet-care/a-guide-to-worldwide-pet-ownership> (дата звернення: 12.02.2020).
3. Скільки в Україні кошечок? *АиФ Україна*. URL : https://aif.ua/society/social/skolko_v_ukraine_koshek (дата звернення: 03.02.2020).
4. Клубы ФСУ. *Фелинологический Союз Украины, выставки кошек*. URL : <https://www.fife-ua.org/about> (дата звернення: 23.01.2020).

5. The Happy Cat Handbook. *Penguin Books*. 25.04.2019 URL : <https://www.penguin.co.uk/books/the-happy> (дата звернення: 11.02.2020).
 6. Продолжительность жизни кошек. *Кошки. Всё о кошках*. URL : <https://koshkinodom.jimdofree.com> (дата звернення: 11.02.2020).
 7. Cozzi, B., Ballarin, C., Mantovani, R., & Rota, A. Aging and Veterinary Care of Cats, Dogs, and Horses through the Records of Three University Veterinary Hospitals. *Frontiers in veterinary science*. 2017. № 4. P. 14. URL : <https://doi.org/10.3389/fvets.2017.00014> (дата звернення: 28.02.2020).
 8. Болезни кошек: симптомы, диагностика, лечение и профилактика URL: <https://www.kr.ru/guide/bolezni-koshek.html> (дата звернення: 22.01.2020).
 9. Зятков С.А., Можаровская А.А. Связь наследственных заболеваний с генами окраса и структуры шерсти *Felis catus*. *Молодой ученый*. 2014. № 15. С. 131–133. URL : <https://moluch.ru/archive/74/12485/> (дата звернення: 22.01.2020).
 10. Болезни персидских кошек. URL : <https://www.hillspet.ru/cat-care/healthcare/chien-bolieiut-piersu> (дата звернення: 20.01.2020).
 11. Епифанова Е.Г. Клинико-инструментальная диагностика заболеваний почек и мочевого пузыря у мелких домашних животных. *Международный научно-исследовательский журнал*. 2019. № 1(20). Ч. 4. С. 69–71. URL : <https://research-journal.org/vet/kliniko-instrumentalnaya-diagnostika-zabolevaniy-pochek-i-mochevogopuzuzyra-u-melkix-domashnix-zhivotnykh> (дата звернення: 24.01.2020).
 12. Соболь О.М. Рейтинг порід кішок в різних фелінологічних регіонах. *Науково-інформаційний вісник біолого-технологічного факультету*. 2019. Вип. 12. С. 63–73. URL : <http://www.ksau.kherson.ua/files/documents/Visnyky%20BTF/2012.pdf>.
-